

## LÉLEKZUHANÁS

Egy öreg barátom, igaz, városszerte ismertén megrögzött könyvmoly volt, egyszer azt mondta nekem: az a kép határozza meg az embert, amelyet befelé nézve minden elfogultság, minden érzelmesség nélkül, önbírálattal, hinni akarással s nem önmarcangolással magáról alkot. Ami tiszta szándékkal kívülről jön, minden kísérő elemével együtt csak megerősítheti ezt a képet.

— De állandósítani nem tudja — vetettem közbe.

Csodálkozva nézett rám, mint aki nem hisz a fülének.

— Mit lehet állandósítani, amikor minden változó, minden mulandó. Ami megmarad, az lehet, hogy egy óra múlva, egy hónap múlva, vagy egy év múlva új képet ölt.

— Mindig emberit, s olykor nem állatit, vagy...?

— Én hinni akarom, hogy mindig emberit, hacsak... hm... nem roppant össze a saját életének súlya alatt.

Az elmúlt évtizedek alatt nem egy ilyen megalkotott kép, akár Dorian Gray arcképe, szertefoszlott, a tévedések játékában új képek keltek életre, melyek érdekében a régieket meg kellett tagadni, önmagamban, vagy nem csupán önmagam előtt, mert közben körülöttem és bennem minden megváltozott: lépteimmel, lélegzetvételemmel, hangszínemmel együtt életérzésem is.

És belépett valami más. Eddig ismeretlen, amit nem lehet összehasonlítani a magában hangosan beszélő emberrel, az egyedül sétára induló álmodozásaival, sem a magányiszonnyal, sem a tömegetől, vagy a harsogó zenétől való intózással.

Ez valahogy úgy volt, hogy magyarázatot eleinte nem tudtam rá találni. Ma már azt sem tudnám megmondani: hány esztendeje történt először.

Akkor — bárhol is voltam, bármerre is mentem, utazgattam, vagy bolyongtam a hegyek között, völgyekben, ismert és ismeretlen folyók mentén, fürödtem, vagy csak épp hogy megmosakodtam, hogy mégis cselekedjek valamit — egyszerre csak úgy éreztem — ez belülről jött —, hogy lehullott a lelkem. És a következő pillanatban már mint egy érzéketlen robot mentem tovább. Láttam, de nem érzékeltem a fákat, a majdnem a fejemre hajló lombkoronákat, a fű máskor bársonyosnak tűnő szőnyegét; láttam, de lényükben, jelenvalóságukban nem fogtam fel az embereket, a hangokat, a szél által sodort papír zöreijét. Az esőt sem éreztem, még akkor sem, amikor végigcsurgott az arcomon. Csak némán, önmagamban viaskodtam, mint egy idegen az idegennel, akik nem ismerik egymást, talán soha nem is találkoztak, csak lehet, hogy

most először. Aztán, máskor, ki tudja mikor és hol, megint egy idegen találkoztam bennem az idegennel, s ha mondtunk is valamit egymásnak, hosszú körmondatokban, végtelennek tetsző szóáradatban, vagy csak néhány tömör szóval, mindig minden belső dialógusban egyetlenegy szó volt a domináns: MIÉRT?

Amikor ez a belső lélekzuhanás először jelentkezett bennem, akkor még teljesen ismeretlen volt. Eluralt a egész lényemet olyannyira, hogy szinte alig vonszoltam az életemet. De akkor nem sokáig tartott, mert a tudat valami megnevezhetetlen erővel hirtelen megállította, s fokozatosan, de elég óvatosan eloszlatta, mint az erősebben föltámadó északi vagy északkeleti szél a lappangó, mindent befonó, elérjő, vakul eltüntető ködöt.

Később, mivel az időt nem érzékeltem, nem tudom mikor történt: mintha valaki erősen megfogta volna a karomat, s rántott volna egyet rajtam. Fölocsúdtam, s mint aki mély, süket álomból ébred: ismét jelen volt az igaz énem. Majdnem tapogatva vágtam neki újra a már elvesztettnek hitt útnak, és bolyongásaim közben azt vettem észre, hogy mindent érzékelek: a fákat, a leveleket, a fű bársonyos szőnyegét, az úttest nyaktörő gödreit, az útszegélyek tövises cserjéit, a zuhogó eső langyos cseppjeit élveztem, amikor végigperegtek az arcomon. Megismerem az embereket, leolvastam arcukról a gondolatok árnyait, bár félig süket vagyok — ez a dunai fürdőzés, a vizimalmokról való fejesugrás következménye —, tisztán felfogtam a hangokat, az erdő zsongását éppen úgy, mint a zenéjét, de az emberek leghalkabb suttogásából is, vagy egy kóbor kutya távoli lehegéséből is kiéreztem, mit akarnak. A vidám hangok mosolyra derítettek és éreztem, hogy így sokkal jobban megy a munka.

»Csak írni, írni!« — biztatgattam magam. — »Leveleket írni, és a válaszokat türelmesen várni, bármikor is érkeznek meg. Mert a levél az a majdnem egyedülálló műfaj, mely a leghitelesebben tárja fel az élet rezdüléseit, szépités vagy elkendőzés nélkül a lélek titkait, a vágyak beteljesülését, vagy a vágyak soha be nem teljesülését...«

És írtam leveleimet szerte az országba, szerte Európába, Amerikába, Afrikába. Ázsiába csak azért nem írtam, mert — bár ifjúkorom óta nagy rajongója voltam Kőrösi Csoma Sándornak — nem tanultam meg sem a kínai, sem a japán nyelvet, sem az általam igen nagyra becsült Omár Khájám nyelvét.

Nemsokára érkeztek a válaszok az egyik országból is, a másiktól is. Számomra minden levél olyan nagy örömet, boldogságot, keserűséget, vagy újjászületést jelentett, hogy hosszú időre teljesen kihunytt belőlem a lélekzuhanás, a vaktában való ténfergés, a céltalan bolyongás, a sokszor hiábavalónak tűnő kutatás, amikor az elveszett értelem nyomába szegődtem.

Teljesen kiéltem magamat a levelezésben, egészen addig, amíg az érkezett válaszok összeválogatására, rendszerezésére és természetesen újraolvasására sor nem került. Mert egyetlen levélnek egyetlen sora sem volt üres szófecsérlés, konvencionális hízelgés, vagy ostoba halandzsa, amely megnyugtató, vigasztalás, a bajban segíteni akarás, vagy a tiszta együttérzés helyett csak még jobban megkeseríti az ember

óráit, napjait: életét. Mert volt ezekben a levelekben valami, melynek sugallatára újra kezdtem élni ifjúkori éveimet, az indulás éveit, amikor a szívekben élő remények tízszer, százszor akkorák voltak, mint a lehetőségek. A tervezgetések a tó partján, a Gyöngyszigeten, a távoli szőlőskert forró homokján, a népligetben villámfénynél, amikor a hatalmas tócsák előtt megtorpanva együtt kiáltottunk föfelé: »No, most világíts, úristen!«

Mi minden volt akkor kibontakozóban, éppúgy, mint amikor sarjad a vetés... Sarjad, szépen sarjad, és nem veszi észre, hogy az ég alján gomolyognak a fekete felhők.

Mintha petárdát gyújtottak volna alájuk, úgy roppentek szét s váltak semmivé a tervek. Velük együtt szétröppentek azok is, akik a leveleket írták: ki erre, ki arra... Ki a másvilágra, még mielőtt élhetett volna, és elmondhatta volna: mit is szeretett volna adni, mint egy pelikán...

Így a lázas munkában a régi, megsárgult levelek közül a kezembe került a már elveszettnek hitt levél, amely a hullás, az alig élés, a vergődés és reménykedés idején, harminc esztendővel ezelőtt íródott. Vigyázva nyitottam szét az összehajtott, itt-ott megtört levelet, nehogy még nagyobb kárt tegyek benne, hiszen a költő életének utolsó sorai voltak ezek:

»Kedves jó Barátom!

Úgy látszik, a züllés középső fokán értem meg, hogy kölcsönt kaptam, nem adtam meg és mégis írok. Elvetemült lélek kell hogy legyen a lelkem, de ne haragudj rám, írok. A Lipótmezőn nagyobb bolondot nem hiszem, hogy kezelnek, ekkora örültem még ott sem vennének fel, amilyen én vagyok. Sorjában rátérek a szimptomákra, legyél egy percig türelemmel.

A harminc aranyat, noha úgy esküdtem, hogy nyomban, amint visszatérek, postára adom, imígyen ígérem: tüstént, amint a palicsi kavicsokon augusztus 20-án végigbandukol vénülő roncsom, visszaúzó cipzáraid mögé.

Na, a szimptomák. Gondok koppasztotta fejemmel már nem is tudom, nyögtem-e neked arról, hogy s mint kerültem Makóra és Makóról vissza, elég bolond könnyelműség volt. A Makói Újság meghívott, hagyjam itt fenébe a filiszteri pályát, mikor újságíró is lehetek (régi betegségem), azt mondja a Makói Újság, ott kezdte Juhász Gyula is. No, Juhász Gyula is csendes örülteként fejezte be, még vigasztal, hogy ennyiben is megelőztem, megelőzhettem, hogy én meg mindjárt kötni való bolondként kezdtem. Majd 500 pengős segédjegyzői állásomról sietve lemondtam és usgyi, be Makóra népes családommal. Korona szálló, Lucullus komához hasonló kis vacsoralukulluszok, nagyképű könyvnyomatos szemle a nyomdában és másnap irtózatosszerű összeroppanás: khöm... hm... (vigyázat, ez a pujiatató főszerkesztő!) khöm... hm... így kezdte: na, és kolléga úr hogy is áll avval a sajtókamarával, tudniillik khöm, hm, — na, szervusz, fényes tükrös Korona szálló.

Aztán már csak ott Szabadkán következtél Te. Országos hírvő könnyelműséggemmel (lehúztam volna két pofont, aki nem úgy reméli) szentül hittem, hogy itt szépen visszaereszkedek majd segédjegyzői székembe, és: »no, hát irnokkisasszony, hol is hagytuk abba?, ja!... tehát: alulírt község előljárósága, ezennel hivatalosan...« Mint a pinty, olyan hivatalosan tudtomra adta az alispán, hogy a fenébe menjek, de egyelőre ki-nevezésre ne számítsak. Nnna! Makó. Így.

A fizetéstől természetesen immár második hónapja szépen eldunsztolom a szájam ízét, úgy elsején csak nagyokat ásítózok és a magam szórakozására nagy örömmel széjjelnezek életnek rugaszkodott alvó kis szerencsétlenjeim fölött. Mi az? Csak hajnali 5 óra még? Na, mindegy. Aludni lehetetlenség (úgy látszik, elkallódott bennem valahol egy kis lelkiismeret még) — kivonulok íróasztalomhoz, gondosan meghegyezem plajbászomat és mások feneketlen gondját, baját illedelmesen versbe kintlódok...

Ebben a hülye állapotban mit írjak még, kedves jó Barátom? Annyi rengeteg időm van, hogy velősebben lehetetlenség vernem ezt a gépet. Olyan piszkos keserűség az én életem, hogy csodálom már sokszor reggelente magam is: nini, megint felébredtem!

És az Isten kezének kell ebben a dologban is lenni. Valahányszor még imára pujgató pillanatok voltak, amikor a feleségem vadul a kezémhez kapott esténkint: »Érzéd?« — a kölkök odaát, mint az ár és az apály hullámozott szíve alatt, rendszerint, de legalábbis eddig még mindig, immáron harmadszor, a télnak kellett közelegnie és nekem távoznom az állásomból ki az utcára. Gonoszság ez az én valahol megfeneklett sorsomtól, hogy egyetlen gyermekem sem jöhetett a világra eddig olyankor, amikor azt mondhattam volna: na, végre rendezett viszonyok között találja az apját ez is. Itt a harmadik két hét múlva, tartom is a párhuzamot, mert már két hónap óta kint várom a Boulevard de tous les Misérablaen. Egye meg a fene, franciául is elfelejtettem már, hejh! Istenem, amikor Afrika még egy gondtalan bácskai költő inváziója alatt rettegett. Igen, három gyermekkel neki a télnak. Ha az idegeim is kibírják, haszthatatlanul különbékét kell kötnöm az egekkel.

Nyilván összevissza lotyogtam itt neked, bocsásd meg, jó Barátom, hámozd ki a tragikus értelmet ebből a bombatalált idegrendszer nyavalygásaiból. Tulajdonképpen nem is akartam neked semmit sem írni, csak annyit mindössze, hogy ne szídj meg a szabadkai háborgatásért.

Igazi szeretettel ölel öreg barátod:  
Bulcsú

Amióta megkerült ez a levél, azóta itt őrzöm az íróasztalom fiókjában. Nem tudom, hányszor olvastam már el, és azt sem tudom, hogy még hányszor fogom újra elolvasni. Az is lehet, hogy mindennap, mint

ahogy vannak versek, melyeket újra, meg újra olvasok, és vannak képek, amelyek előtt úgy állok meg nap nap után, mintha soha nem tudnék tőlük elszakadni.

Miért tartanak fogva?

Ez az a domináns MIÉRT?!

Talán azért, mert a vergődések újra átélése árán lendül át az ember a soha senkinek be nem vallott szenvedések árján, és talán azért, mert azt hiszi, hogy vívódások szálaait folyton követve megelérheti valahol azt a nem is tudom miből alkotott és hány dimenziós tartó erőt, amelyen az élet és a fölötte tátongó úr között megkapaszkodhat a lefele hulló lélek is az el nem érhetőnek hitt boldogság peremén.

És ha még hinni is tud, akkor a világ minden állati jegyének ellenére is — emberi képet ölt.

Kérdés — hogy ez sikerül-e még?!...

